

**KÂŞGARLI MAHMUD
DİL VE EDEBİYAT DERGİSİ**
KÂŞGARLI MAHMUD JOURNAL OF
LANGUAGE AND LITERATURE

Cilt 1 Sayı 1 (2025)

kasgarlimahmud.org

Nihat ÖZTOPRAK, *Kişilik İnşâ Eden İnci Beyitler, 2025*

Öğr. Gör. Neslihan GÖREN İNAN, Milli Savunma Üniversitesi,

Kara Harp Okulu Dekanlığı, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü,

neslihangoren22@hotmail.com

Makale Hakkında

Geliş Tarihi: 12.06.2025

Kabul Tarihi: 17.06.2025

Yayın Tarihi: 30.06.2025

Atıf

Gönen İnan, N. (2025). Nihat Öztoprak Kişilik İnşâ Eden Beyitler, 2025. *Kâşgarlı Mahmud Dil ve Edebiyat Dergisi*. 1 (1), 75-78.

Dil, insanların düşünce ve duygularını, dünyaya bakış açılarını birbirlerine iletebildikleri ses, şekil ve anlam bakımından her toplumun kendine özgü kuralları ile bezenmiş en güçlü ve etkili iletişim aracıdır. Dil toplumun temel yapı taşıdır ve insanlar arasında anlaşmayı sağlayan en önemli bildirim unsurudur.

İletişim ve anlaşma insanın yaratılışı ile eş değerdir. İnsanı diğer varlıklardan ayıran özellik düşünme becerisi ve iletişim kabiliyetidir. Söz de bir ya da birkaç anlamlı heceden oluşan dil birimidir. Sözlerin de kıymetini artıran bazı söylemler vardır. Sanatla söylenmiş sözler ruha huzur verir, insanın dinginliğini sağlar, gönül zarara meyletmez. Sanat ile zikredilmiş sözler genellikle şiirlerdir. Şiirlerin içerisinde bazı mısralar çok daha narin, ince, zarif, çok daha değerli, anlamlı, estetik ve güzeldir. Bunlara ‘berceste’ denir. Berceste; değeri yüksek olan, seçilmiş, seçme ve sanat değeri yüksek olan dize anlamına gelmektedir. Bercesteler bir sözün, şiirin en güzel, en seçkin ve en müstesna örnekleridir. Bu sebeple dilden dile dolaşır, var olur, akıllarda yer eder ve insanın ruhuna ferahlık getirirler. Berceste mısralar kavram, anlam derinliği, ahenk ve sanat bakımından hemen öne çıkarlar. Tek başına okuduklarında da derin anlam ifade edip

vecize söz değeri taşırlar. Klasik edebiyatımızın vazgeçilmez parçaları parçaları olan bercesteler; az bulunmaları, sanatsal ve anlam açısından çok zengin olmaları, zihin derinliğinden gelip toplum kültürünü yansıtmaları ve bir şiir bütünüdür içerisinde en parlak, en akılda kalan mısralar olmaları bakımından inciye (dürr) benzetilmektedirler.

Bercede mısralar, Klasik Türk Edebiyatımızın hemen hemen her döneminde ilgi görmüşlerdir. Bercede beyit kullanacak olan şairlerimiz vecize sözler gibi derin anlamlar içeren ve akıllarda yer edecek olan sözleri bulmak ve söylemek adına ustalıklarını

sergilemişlerdir. Bercede mısranın önemini, değerini belirtmek adına Yeni Şehirli Avnî ve Koca Ragıp Paşa'dan:

Bin safsata bir mısra '-ı ber-cesteye değmez

İndümde esâtîr-i Felâtün hezeyandır

(Turan, 1998: 49)

Eğer maksûd eserse mısra-ı bercede kâfidir

Acep hayretdeyim ben Sedd-i İskender husûsunda

(Demirbağ, 1999: 333)

Örnekleri artırabiliriz. Bu mısralara bakıldığında da bercede mısraların önemini ve geniş anlamlar içerebildiğini görmekteyiz (Mum, 2011: 17-55).

Bu kapsamda, Prof. Dr. Nihat Öztoprak'ın "Kişilik İnşâ Eden İnci Beyitler" isimli çalışması da yıllardır Klasik Türk Edebiyatı şiiirlerinden kaydettiği bercede mısralardan oluşmaktadır. Öğrencilerine edebiyatı, şiiri sevdirmeyi düstür edinmiş olan Prof. Dr. Öztoprak, kendi deyimi ile inci değerindeki bu dizeleri, öğrencilerine yıllar yılı derslerinde öğretip ezberletmiş ve bu sözlerin hayat yolundaki zor anlarında imdada yetişip onlara istikamet vereceğini öğretmiştir. Daha geniş kitlelerin istifadesi için de yıllardır çalışmalarında karşılaştığı, derslerinde de paylaştığı bu dizeleri kitaplaştırmaya karar vermiştir. Öztoprak, bu çalışma için kısaca şunları ifade etmiştir:

“Yıllardır rastladıkça kaydettiğim bu şiirleri başta öğrencilerim olmak üzere, meslektaşlarım ve hocalarım kitaplaştırmamı istemişlerdir. Yaşın kemale ermeye başladığı bu demlerde kemali tamamlayacak faaliyetler yapmanın zamanı gelip geçmektedir. Bu sebeple şiirlerin öğrencilerimin dışında daha geniş kitlelere de ulaşması için kitaplaştırmaya karar verdim. Kişilik inşa eden bu şiirleri hikmetimiz, âşıkâne, ilmi, tasavvufi, şuhane vs. olarak gruplandırımdı.

Hikmetimiz şiirlerden 200'ünü bu kitapta bir araya getirdim. Her beytin şairinin mahlasını ve günümüz Türkçesine çevirisini verdikten sonra kısaca taşıdığı değere ve verdiği mesaja temas ettim. Eser bu hâliyle inci değerindeki bercestelelerden oluşan küçük bir seçki/antoloji niteliğindedir. Akademik bir gaye güdülmemesine rağmen akademik bir titizlikle hazırlanmış eserde, insana her adımında rehberlik edecek, yol gösterecek ölçüler inci beyitler şeklinde aktarılmaya çalışılmıştır.” (Öztoprak, 2025)

Öztoprak, eserde inci değerindeki berceste beyitlerin sadece estetik yönden seçilmesinden ziyade insanın karakterine ve iç dünyasına da etki edebileceğini belirtmektedir. Eser, klasik Türk şiirine ilgi duyanların ve edebiyatseverlerin yanı sıra araştırmacılar ve alan öğrencileri için de ilham vericidir. Hülâsa bu eser, şiirle ilgilenen herkes için değerli bir kaynaktır.

Yazar, kitabına aldığı beyitleri şu plan dâhilinde işlemiştir: Önce bir cümle ile beytin ana fikrini belirtmiş ve beyti vermiş; ardından günümüz Türkçesine çevirerek açıklamasını yapmıştır. Bunlara örnek olması bakımından birkaç beyit aşağıda verilmiştir.

“Noksanını bilmek irfandır.

Çeşm-i insâf kadar kâmile mîzân olmaz

Kişi noksanını bilmek gibi irfân olmaz

Çeviri: *Olgun kişilerin ölçüsü, insaflı ve hak bilir bakıştan ibarettir. Kişinin noksanını bilmesinden daha büyük olgunluk olamaz.*

Açıklama: İrfan sahibi insanlar, her şeyden önce, kendi kusurlarıyla meşgul olur ve başkalarının kusurlarıyla ilgilenmezler. Başkalarının işlerine, daima hakkı gözeterek bakar ve onların kusurlarını görmezlikten gelirler.” (Öztoprak, 2025: 1)

“Değerli daima değerlidir.

Kazârâ bir sapan taşı bir altın kâseye değse

Ne taşın kıymeti artar ne kıymetden düşer kâse

Çeviri: *Bir sapan taşı, kaza ile bir altın kâseye çarpsa; bu temastan dolayı ne taşın kıymeti artar, ne kâse değer kaybeder.*

Açıklama: Değerli olan daima değerlidir, başkaları veya başka şeyler ona zarar veremez. İnsanın değerli olanı da böyledir. Başkalarının iftirası, kınaması, aşağılaması ona zarar veremez. Kendini bilmeyen cahil, mücevherin kıymetini ne bilsin.” (Öztoprak, 2025: 59)

“Ne ekersen onu biçersin.

Ey kimsesizler el veriniz kimsesizlere

Onlardır ancak el verecek kimse sizlere

Çeviri: *Ey kimsesizler! Kimsesizlerin elinden tutup onlara yardım ediniz. Zira (ihtiyaç duyduğunuzda) size el uzatarak yardım edecek olan onlardır.*

Açıklama: Şair, tam cinas sanatı örneğiyle “kimsesiz” ile “kimse siz” kelimeleri arasında anlam ve ahenk yönünden başarılı ilişki kurmuştur. Zira kimsesizler bu dünyada Tanrı misafiridirler. Onların gönüllerini hoşnut etmek Allah’ın dileğini yerine getirmek anlamına gelir. Şüphesiz ki yardım eden yardım bulur. Merhamet eden merhamet bulur.” (Öztoprak, 2025: 124)

Kişilik İnşâ Eden İnci Beyitler adlı eser, Eski Türk Edebiyatı’nın inci beyitlerini geniş kitlelere ulaştırmayı gaye edinmekte ve yazar bu beyitleri günümüz insanının istifadesine sunmaktadır. Bu kitabın okurlarının yolunu aydınlatması dileğiyle...

Kaynaklar

Demirbağ, Ö. (1999). *Koca Râgıp Paşa ve Dîvân-ı Râgıp* (Doktora Tezi). Van, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Mum, C. (2011). *Divan Şiirinde Berceste Beyitler*. Malatya: Mengüceli Yayınları.

Öztoprak, N. (2025). *Kişilik İnşâ Eden İnci Beyitler*. İstanbul: İleti Kitap.

Turan, L. (1998). *Yenişehirli Avnî Bey Divanı’nın Tahlili (Tenkitli Metin) Encümen-i Şu’arâ ve Batı Tesirinde Gelişen Türk Edebiyatına Geçiş* (Doktora Tezi). Erzurum, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

